

Investigating the Negative Consequences of Social Capital in Criminal Groups (Comparison with Ordinary People in Karaj)

Yilda Iranpour¹, Abbas Shiri^{2*}, Shadi Azimzadeh¹, Mojtaba Farahbakhsh³

1. Department of Criminal Law and Criminology, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran.
3. Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law and Political Science, Shahed University, Tehran, Iran.

Background and Aim: Social capital is a very important factor in the occurrence and prevention of crime that can help us explain crime and criminal behavior, but social capital does not necessarily lead to positive results and can lead to criminal groups. To negative results. The purpose of this article is to investigate the negative consequences of social capital on delinquency in criminal groups according to criminological theories in the three crimes of murder, robbery and drugs in the city of Karaj, so it is practical.

Method: Descriptive and causal-comparative and data collection tools were documents and a researcher-made questionnaire. The investigation community found the convicts convicted of robbery, murder, and drugs in the Karaj penitentiary and ordinary people in 1397. For this purpose, 200 people were randomly selected as a statistical sample. Two methods of descriptive statistics and inferential statistics were used to analyze the data.

Ethical Considerations: From the beginning of this article, we have adhered to the principle of fidelity, lack of scientific bias and the principle of honesty.

Results: The findings showed that although in general the increase in public social capital leads to a decrease in crime, but an increase in social capital in the group of criminals (robbery) compared to ordinary people can not lead to a decrease in crime and this has negative consequences. Social capital is a group.

Conclusion: The higher the social capital in the society, the lower the crime rate, but the increase of the same capital between criminal networks and neighborhoods with high crime rate can lead to aggravation of crime, so that the causal relationship between the two It may flow in both directions, ie it is effective both in reducing social capital and in creating social crimes. Therefore, the results showed that increasing social capital in criminal groups (robbery) based on the two components of trust and Social support, which is one of the characteristics of measuring social capital in this study, has a negative effect on delinquency, although increasing social capital in the normal group leads to reducing delinquency.

Keywords: Social Capital; Social Trust; Social Support; Criminal

Corresponding Author: Abbas Shiri; **Email:** ashiri@ut.ac.ir

Received: July 12, 2021; **Accepted:** October 14, 2021; **Published Online:** October 12, 2022

Please cite this article as:

Iranpour Y, Shiri A, Azimzadeh SH, Farahbakhsh M. Investigating the Negative Consequences of Social Capital in Criminal Groups (Comparison with Ordinary People in Karaj). *Medical Law Journal*. 2022; 16(57): e53.

مجله حقوق پزشکی

دوره شانزدهم، شماره پنجاه و هفتم، ۱۴۰۱

Journal Homepage: <http://ijmedicalaw.ir>

بررسی پیامد منفی سرمایه اجتماعی در گروه‌های مجرمانه (مقایسه با افراد عادی در شهر کرج)

یلدا ایرانپور^۱، عباس شیر^{۲*}، شادی عظیم‌زاده^۱، مجتبی فرح‌بخش^۳

۱. گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۳. گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: سرمایه اجتماعی به عنوان عامل بسیار مهم در بروز و جلوگیری از جرم مطرح می‌شود که می‌تواند در تبیین جرم و رفتارهای مجرمانه به ما کمک شایانی بکند، اما سرمایه اجتماعی لزوماً نتایج مثبتی به دنبال ندارد و می‌تواند در گروه‌های مجرمانه منجر به نتایج منفی شود. هدف مقاله حاضر بررسی پیامد منفی سرمایه اجتماعی بر بزه‌کاری در گروه‌های مجرمانه با توجه به تئوری‌های جرم‌شناسی در سه جرم قتل، سرقت و مواد مخدر در شهر کرج است، لذا کاربردی است.

روش: توصیفی و علی - مقایسه‌ای و ابزار گردآوری داده‌ها اسنادی و پرسشنامه محقق ساخته بود. جامعه تحقیق مجرمین محکوم به سرقت، قتل و مواد مخدر در زندان کرج و افراد عادی در سال ۱۳۹۷ بودند. بدین منظور ۲۰۰ نفر به صورت تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها دو شیوه آمار توصیفی و آمار استنباطی به کار گرفته شد.

ملاحظات اخلاقی: از ابتدا تا انتهای این مقاله به اصل امانتداری، عدم جانبداری علمی و اصل صداقت پایبند بوده‌ایم.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان داد، اگرچه به طور کلی افزایش سرمایه اجتماعی عمومی منجر به کاهش ارتکاب جرم می‌شود، اما افزایش سرمایه اجتماعی در گروه مجرمان (سرقت) در مقایسه با افراد عادی نمی‌تواند منجر به کاهش جرم شود و این از پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی گروهی است.

نتیجه‌گیری: هرچه سرمایه اجتماعی در جامعه افزایش یابد، میزان جرائم به همان نسبت کاهش می‌یابد، اما افزایش همین سرمایه در بین شبکه‌های خلاف‌کارانه و محله‌هایی با میزان جرم زیاد می‌تواند به تشدید جرم بینجامد، بدین صورت که رابطه علی میان آن دو ممکن است به هر دو جهت جریان یابد، یعنی هم در جهت کاهش سرمایه اجتماعی مؤثر باشد و هم در ایجاد بزه‌کاری‌های اجتماعی نقش داشته باشد. از این رو نتایج تحقیق نشان داد افزایش سرمایه اجتماعی در گروه‌های مجرمانه (سرقت) بر اساس دو مؤلفه اعتماد و حمایت اجتماعی که از شاخصه‌های سنجش سرمایه اجتماعی در این تحقیق می‌باشند، بر بزه‌کاری پیامد منفی دارد، اگرچه افزایش سرمایه اجتماعی در گروه عادی منجر به کاهش بزه‌کاری می‌شود.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی؛ اعتماد اجتماعی؛ حمایت اجتماعی؛ بزه‌کار

نویسنده مسئول: عباس شیر؛ پست الکترونیک: ashiri@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۲۲؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۷/۲۰

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Iranpour Y, Shiri A, Azimzadeh SH, Farahbakhsh M. Investigating the Negative Consequences of Social Capital in Criminal Groups (Comparison with Ordinary People in Karaj). Medical Law Journal. 2022; 16(57): e53.

مقدمه

با توجه به تأثیرات مخرب وقوع جرائم و انحرافات اجتماعی در جامعه، اندیشمندان علوم اجتماعی هر کدام تلاش نموده‌اند از زوایای خاصی به عوامل ایجاد جرم بپردازند. در ده‌های اخیر جامعه‌شناسان از اصطلاحی با عنوان «سرمایه اجتماعی (Social Capital)» نام می‌برند که منظور از آن مجموعه‌ای از قوانین، هنجارها، تعهدات، روابط متقابل و سلسله مراتب نهادی در جامعه است که اعضای آن را قادر به دستیابی به اهداف جمعی و فردی‌شان می‌سازد. در کنار مفهوم جرم که مخل نظم اجتماعی است، سرمایه اجتماعی منبع موجود در تعاملات اجتماعی و نظام هدفمند همکاری و همیاری میان اعضای جامعه است که باعث ایجاد شبکه‌های روابط معقولانه، حس اعتماد و مشارکت بین افراد یک جامعه می‌گردد و به عنوان عاملی جهت کاهش جرم در جامعه، مورد توجه نظریه پردازان این حوزه بوده است (۱). در بعضی از موارد جرم می‌تواند سرمایه اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد. گسترش جرم از طریق کاهش احساس اعتماد و احساس تعلق خاطر در بین افراد جامعه، موجب از بین رفتن سرمایه اجتماعی می‌گردد و از طرفی، چه بسا وجود سرمایه اجتماعی موجب شکل‌گیری سازمان‌های محلی، برای مبارزه با جرم می‌شود که خود می‌توانند، تقویت‌کننده سرمایه اجتماعی باشند (۲). در مجموع رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم یک رابطه چند ساحتی و پیچیده است که همین امر، مطالعه این رابطه را درخور توجه می‌سازد. سرمایه اجتماعی لزوماً نتایج مثبتی به دنبال ندارد. به عنوان مثال می‌توان به فعالیت باندهای خشن و تبهکار که توسط روابط درون‌گروهی تقویت شده‌اند، اشاره نمود. بنابراین در کنار مفهوم جرم که برهم‌زننده نظم اجتماعی است، سرمایه اجتماعی مفهومی پیچیده و مهم است که امروزه به عنوان یکی از شاخص‌های مهم رشد و توسعه در هر جامعه‌ای مطرح می‌باشد (۳)، پژوهش‌های زیادی در طول زمان، تأثیر سرمایه اجتماعی بر جرم را بررسی نمودند، ولی در این تحقیق سعی بر آن شده است به بررسی پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی گروه مجرمانه و کارکرد منفی آن بر اساس

تئوری‌های جرم‌شناسی پرداخت، می‌توان گفت که انواع این تئوری‌ها عبارتند از: تئوری انتخاب عقلانی، انحراف فرهنگی، فرایند اجتماعی و توسعه اجتماعی که در هر یک از این تئوری‌ها سعی شده است تا به روش‌های مختلف از مفاهیم اعتماد اجتماعی و حمایت اجتماعی برای کمک به تبیین توانایی‌های متفاوت اجتماعی و انسانی در حل فرآیند وسیعی از مسائل جمعی مانند جرم استفاده نمود. بنابراین هدف مقاله حاضر بررسی پیامد منفی افزایش سرمایه اجتماعی در گروه‌های مجرمانه در سه جرم قتل، سرقت، مواد مخدر در شهر کرج می‌باشد که چون تحقیق حاضر در خصوص تبیین، توصیف و تحلیل پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی (گروه مجرمانه) بر بزه‌کاری در شهر کرج آن هم به صورت مقایسه‌ای در دو گروه محکومین به زندان و افراد عادی است، از این رو جنبه نوآوری دارد. سؤال اصلی تحقیق بررسی چگونگی پیامد منفی افزایش سرمایه اجتماعی در گروه‌های مجرمانه (سرقت) بر بزه‌کاری می‌باشد و اینکه وضعیت کم و کیف سرمایه اجتماعی در شهر کرج بر سه جرم قتل، سرقت، مواد مخدر چگونه است و متغیر اعتماد و حمایت اجتماعی که از مؤلفه‌های سنجش سرمایه اجتماعی می‌باشند، تا چه میزان بر ارتکاب این جرائم تأثیر می‌گذارد، لذا با توجه به اهمیت موضوع به بررسی مبانی نظری سرمایه اجتماعی و جرم پرداخته و تئوری‌هایی که ارتباط آن دو را تبیین می‌کند، بررسی خواهند شد.

۱. ادبیات نظری پژوهش: جرم پدیده‌ای اجتماعی است، یعنی بدون اجتماع قابل تصور و تحقیق نیست. مفاهیم کجروی یا انحراف و جرم، هرچند در موارد زیادی با هم همپوشانی دارند، ولی به یک معنا نیستند. مفاهیم کجروی و انحراف بسیار کلی‌تر و گسترده‌تر از جرم هستند، زیرا جرم فقط به آن دسته از کردارهای ناهمنوا اطلاق می‌شود که به نقض قانون می‌انجامند (۴). مفهوم انحرافات و کجروی را می‌توان ناهمنوایی با مجموعه هنجارهای معینی تعریف کرد که شمار زیادی از افراد یک اجتماع یا جامعه پذیرفته‌اند (۴). چنانچه رفتار انحرافی توسط بزرگسالان صورت گرفته باشد، آن را جرم

می‌نامند و در صورتی که توسط نوجوانان و جوانان انجام شده باشد، به عنوان بزه‌کاری محسوب می‌شود (۱)، پس کجروها و منحرفین را می‌توان کسانی دانست که از قواعدی که اکثریت جامعه در زندگی دنبال می‌کنند، سرپیچی می‌کنند. با این توضیحات می‌توان گفت جرم توسط افرادی که قدرت سیاسی و اجتماعی را در دست دارند، به صورت مجموعه‌ای از قوانین جنایی، تفسیر و بیان می‌شود، اما اثبات انحرافات و کجروبودن وابسته به تعریف اکثریت افراد جامعه بدون وجود قانون خاصی می‌باشد. مفهوم جرم هم از دو نظر قابل تأمل و مطالعه است: اول، از نظر اجتماعی، مفهوم جرم نظیر مفهوم اخلاق متغیر و در حال تحول است و آن عملی است که نظم اجتماعی را نقض کرده باشد و این نظم در هر عصر متناسب و درخور تمدن و سطح افکار و عقاید همان عصر می‌باشد؛ دوم، از نظر حقوقی جرم عملی است که قابل مجازات باشد، طبق یک تعریف جرم به هر عملی عمدی که علیه قانون باشد، اطلاق می‌شود و مرتکب آن قابل بخشش نبوده و باید مجازات شود (۵). تحقیقات نشان می‌دهد دولت به تنهایی قادر به تأمین امنیت و مقابله با جرم نیست. بر این اساس، محققان بر نقش جامعه مدنی در ایجاد امنیت و کالاهای جمعی مشابه آن تأکید می‌کنند. این‌گونه رویکردها با مفهوم سرمایه اجتماعی درهم آمیخته است (۵). نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت اجتماعی به دلیل جلوگیری از بروز ناهنجاری‌ها و انواع جرائم اجتماعی حائز اهمیت است. در این مورد Fukuyama (۱۳۷۹ ش.) به سرمایه اجتماعی از منظر انحراف‌های اجتماعی مانند جرم و جنایت، فروپاشی خانواده، مصرف مواد مخدر، طرح دعوا و دادخواهی، خودکشی، فرار مالیات و موارد مشابه توجه می‌کند و معتقد است وجود این انحراف‌ها فقدان سرمایه اجتماعی را در جامعه منعکس می‌نمایند. بر اساس این تعریف‌ها می‌توان ادعا کرد وقوع جرم، نشان‌دهنده پایین بودن سطح سرمایه اجتماعی است یا مرتکبان جرم از لحاظ شاخص‌های معرف سرمایه اجتماعی در وضعیت مطلوبی قرار ندارند (۶-۷). ایده اساسی سرمایه اجتماعی این است که خانواده، دوستان، شرکا و همکاران شخصی سرمایه مهمی را

تشکیل می‌دهند، سرمایه‌ای که به هنگام مواجه با یک بحران، فی‌نفسه مفید هستند. از نظر او مشارکت در ارزش‌ها و هنجارها به خودی خود باعث تولید سرمایه اجتماعی نمی‌گردد، چراکه این ارزش‌ها ممکن است ارزش‌های منفی باشد. برعکس، هنجارهایی که تولید سرمایه اجتماعی می‌کنند، اساساً باید شامل سجایایی از قبیل صداقت، ادای تعهدات و ارتباطات دوجانبه باشد. این هنجارها تقسیم‌پذیرند، یعنی می‌توانند تنها میان گروه محدودی از مردم از همان اجتماع مشترک باشند و نه در میان دیگران (۶). صاحب‌نظران ۷ عنصر مهم سرمایه اجتماعی را به قرار ذیل مطرح کرده‌اند:

- ۱- مشارکت در اجتماع محلی؛ ۲- کنشگرایی در یک موقعیت اجتماعی؛ ۳- احساس اعتماد و امنیت؛ ۴- پیوندهای دولتی و خانوادگی؛ ۵- ظرفیت پذیرش تفاوت‌ها؛ ۶- بهادادن به زندگی؛ ۷- پیوندهای کاری (۶، ۸).

Coleman که از مشهورترین جامعه‌شناسانی است که رواج اصطلاح سرمایه اجتماعی مدیون اوست، بر این باور بود که انواع خاصی از ساختارهای اجتماعی بیش از سایرین انتخاب کنش‌های افراد را تسهیل می‌کند. او تمایل داشت تا خانواده را به عنوان کلاف قدیمی سرمایه اجتماعی تصور کند. Coleman باور داشت که اضمحلال خانواده و سایر اشکال سازمان بدوی منجر به انتقال مسئولیت جامعه‌پذیری اولیه به سازمان‌های ساخته‌شده‌ای از قبیل مدارس شده است که نهایتاً باعث فرسایش بلندمدت سرمایه اجتماعی که کارکرد جامعه به آن وابسته شده است، می‌گردد (۹). از نظر Coleman، خویشاوندی به طور عام و خانواده به طور خاص، نشان‌دهنده یک پایه مهم جامعه هستند و او نسبت به دورنمای آن شکل از کنترل اجتماعی که در مجموعه‌ای تنظیمات مصنوعی ریشه دارد، کاملاً بدبین بود و معتقد بود که ورود افراد در گروه کجرو و خارج از خانواده به مرور زمان ارزش‌های خرده‌فرهنگ آن گروه را آموزش می‌دهد و منجر به همبستگی درون‌گروهی می‌شود (۱). رابطه معنادار بین جرم و سرمایه اجتماعی مورد توجه Putnam هم بوده است. وی با پشتوانه مطالعات زیاد در حوزه سرمایه اجتماعی به اهمیت پیوندهای اجتماعی در

ارتباط با رفتارهایی از قبیل کشیدن سیگار و مصرف مشروبات الکلی و سایر انحرافات اشاره می‌کند (۱). وی همچنین به رابطه قوی منفی در سطح ایالتی بین نرخ جرائم خشن و شاخص‌های سرمایه اجتماعی اشاره کرد. او به رابطه بین سرمایه اجتماعی و تمام انواع شرایط اجتماعی مثل نرخ پایین جرم و جنایت، سطح بالای توزیع ثروت و درآمد، حد بالای سلامت و احساس خوشبختی اشاره کرد و سرمایه اجتماعی را در تولید یا عدم تولید این مؤلفه‌ها مؤثر می‌داند (۱).

به نظر Putnam، شبکه‌های مشارکت یکی از اشکال فردی سرمایه اجتماعی می‌باشند و هرچه این شبکه‌ها در جامعه‌ای متراکم‌تر باشند، احتمال همکاری شهروندان در جهت منافع متقابل بیشتر است و او به سرمایه اجتماعی برون‌گروهی در سطح کلان اشاره دارد، وی معتقد است شبکه‌های مشارکت مدنی، هزینه‌های بالقوه عهدشکنی را در هر جامعه‌ای افزایش می‌دهد، ارتباطات را تسهیل می‌کنند و جریان اطلاعات را در مورد قابل اعتماد بودن افراد بهبود می‌بخشند (۱۰). به طور کلی با توجه به دیدگاه‌های Putnam و Coleman این‌گونه استنباط می‌شود که شاخص‌های سرمایه اجتماعی، یعنی اعتماد، حمایت اجتماعی و هنجارهای مثبت، منجر به کارکرد بهتر نهادها و بهبود امور و عملکرد آموزشی بهتر دانش‌آموزان در سطح مدارس به صورت اخص و افراد به صورت عام می‌شود و برعکس، فقدان این ویژگی‌ها پیامدهای منفی دربر دارد که یکی از آن‌ها می‌تواند منجر به کاهش سطح سلامت و بروز رفتارهای انحرافی یا به عبارت دیگر وقوع جرم از سوی افراد شود. بر اساس نظریه Coleman جهت تأثیر مثبت مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در کاهش انحرافات و جرائم، باید این شاخص‌ها در بین افراد، قوی‌تر از مؤلفه‌های سرمایه انسانی و مالی عمل کند. فقدان ارتباطات، عدم تبعیت از هنجارها و تقویت آن‌ها، فقدان کنترل خانوار، همگی احتمال تولید سرمایه اجتماعی را کاهش می‌دهند و به فرصت‌های رفتار انحرافی می‌افزاید (۱۱). خانم Paxton نیز بین تأثیرات سرمایه اجتماعی در سطح فرد و تأثیرات آن در سطح اجتماع تمایز قائل است. او معتقد است که مفهوم سرمایه اجتماعی می‌تواند در سطوح چندگانه در نظر گرفته شود. او تأکید می‌کند که

سرمایه اجتماعی در درون یک گروه خاص الزاماً رابطه مثبتی با سرمایه اجتماعی در سطح جامعه ندارد، در حالی که می‌توان انتظار داشت که سرمایه اجتماعی در درون یک گروه خاص نتایج مثبتی برای اعضای آن گروه داشته باشد، اما می‌تواند پیامدهای مثبت یا منفی نیز برای جامعه داشته باشد. به عنوان نمونه، یک گروه قومی جدایی‌طلب ممکن است در میان اعضای گروه خود دارای سرمایه اجتماعی زیادی باشد، اما به واسطه فقدان ارتباط با افراد سایر گروه‌ها، سرمایه اجتماعی در کل جامعه را کاهش دهد (۴). به طور کلی، عناصری که از مجموع تعاریف و نظریات ذکر شده می‌تواند به عنوان شاخص‌های سرمایه اجتماعی استخراج شود، شامل کنش‌های متقابل اجتماعی، تعاملات بین افراد، گروه‌ها و اجتماعات، تعهدات و انتظارات هنجارها و ضمانت‌های اجرایی مؤثر ظرفیت بالقوه اطلاعات، اعتماد اجتماعی، انواع روابط، پیوندها، انسجام اجتماعی و استفاده از منابع و منافع مشترک آن می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت که سرمایه اجتماعی دارای دو بعد کمی و کیفی می‌باشد، از نظر بعد کمی، سرمایه اجتماعی یک کمیت است، یعنی در جامعه هرچه مشارکت بیشتر باشد و تعداد انجمن‌های داوطلبانه یا به عبارتی سازمان‌های غیر دولتی بیشتر باشد، سرمایه اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود. از نظر بعد کیفی، باید اذعان داشت که سرمایه اجتماعی دارای بعد کیفیتی مهمی است. برای برآورد جامع سرمایه اجتماعی می‌بایست میزان همبستگی و درجه انسجام درون‌گروهی، اعتماد متقابل بین کنشگران، احساسات مثبت و به طور کلی بعد ذهنی آن نیز مد نظر قرار گیرد. کیفیت نیز خود دارای دو بعد می‌باشد: یک بعد همبستگی درون‌گروهی است؛ بعد دیگر همبستگی بین گروهی یا انسجام بین گروهی موجود در جامعه چنانچه در یک جامعه اعتماد و انسجام درون گروه‌ها بالا باشد، اما بین گروه‌های مختلف انسجام پایین بوده یا وجود نداشته باشد، این فرآیند تأثیرات منفی برای کل جامعه خواهد داشت و در واقع سرمایه اجتماعی موجود از نوع منفی خواهد بود. تئوری‌های زیادی در طول زمان سعی نموده‌اند رابطه سرمایه اجتماعی و جرم را بررسی نمایند، اگر بخواهیم یک تقسیم‌بندی کلی از این تئوری‌ها داشته باشیم که به تأثیر

Savage & Kanazawa (۲۰۰۲ م.) نیز استدلال کرده‌اند که روابط با دوستانی که رفتار ضد اجتماعی را ارزش می‌نهند، جرم را از طریق فرآیندهای بسیار مشابه با انتخاب ترویج می‌نماید. به خاطر اینکه در این نوع روابط منزلت اجتماعی افزایش یافته و طرد اجتماعی به وسیله مجموعه‌ای از رفتارهای جرم‌آمیز جلوگیری می‌شود (۱۳). در نهایت بر اساس تئوری انتخاب عقلانی می‌توان گفت که در صورت وجود سرمایه اجتماعی مثبت و وجود روابط گرم متقابل و اعتماد کافی بین اعضای جامعه، افراد در اغلب موارد مرتکب جرم نمی‌شوند، به خاطر اینکه با انجام دادن آن، شبکه روابط خود را از دست داده و از طرف کسانی که با آن‌ها رابطه داشته‌اند، طرد می‌شوند و این فرآیند هزینه زیادی برای آن‌ها خواهد داشت و ارتکاب جرم به صرفه نخواهد بود.

۱-۲. نظریه انحراف فرهنگی (Theory of Cultural

Diversion): خرده‌فرهنگ (Sub-Culture) «شیوه زندگی خاص یک گروه در فرهنگ بزرگ‌تر جامعه» است. در واقع خرده‌فرهنگ شامل راه و روش‌ها، بینش‌ها، ارزش‌ها و نحوه رفتاری است که در گروه‌های کوچک یک جامعه جریان دارد و موجب تفاوت‌های فکری و رفتاری آن‌ها از یکدیگر می‌شود. نظریه خرده فرهنگ در دهه‌های اخیر بر بزه‌کاری جوانان متمرکز شده و در تبیین جامعه‌شناختی، کثر رفتاری‌های جوانان را بر حسب ویژگی‌های خرده‌فرهنگی مورد بررسی قرار می‌دهد. یکی از مهم‌ترین نظریاتی که برای تبیین رفتار انحرافی از آن استفاده می‌شود، نظریه بیگانگی و رفتار انحرافی است. پیش‌فرض اساسی صاحب‌نظران این تئوری بر این است که جوانان بزه‌کار به طور دراماتیک یکی از بارزترین و مشهودترین گروه‌های بیگانه در جامعه معاصر هستند (۱۴). Feore در باب منشأ انتسابی و روانی بیگانگی نسل جوان و روحیه انتقام‌جویی آنان که از آن به تدبیر ناخواسته تعبیر می‌کند، معتقد است «احساسات و عواطف صادره از ناخودآگاه جوانان که ناشی از ستیز نسل‌هاست خود را در جهات نامتعارف و غیر اخلاقی به طور بارزی نمودار می‌سازد» (۱۵).

پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی بر روی جرم می‌پردازد، می‌توانیم بگوییم که انواع این تئوری‌ها عبارتند از: تئوری انتخاب عقلانی، انحراف فرهنگی، فرآیند اجتماعی و تئوری توسعه اجتماعی. در زیر به برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌گردد:

۱-۱. نظریه انتخاب عقلانی (Rational Choice Theory):

مهم‌ترین ریشه نظریه انتخاب عقلانی (که اختیار عاقلانه و گزینش معقولانه نیز نامیده شده است) از دیدگاه صاحب‌نظران، اقتصاد کلاسیک و نوکلاسیک می‌باشد. اقتصاددانان کلاسیک انسان‌ها را به عنوان جستجوگران منطقی که به دنبال حداکثرکردن سود خویش هستند، می‌شناسند (۳).

Aadamsmith تقسیم کار و اشتغال افراد به مشاغل مختلف را نتیجه منطقی تمایل افراد به مبادله می‌داند که منشأ آن نفع شخصی است. «اقتصاددانان نوکلاسیک در ادامه همین راه می‌خواستند علم اقتصاد را بر اساس تنها اصل مسلمی که «انسان در جستجوی تمتع بیشتر با کوشش کمتر است، پایه‌ریزی کنند.» مفهوم مرد اقتصاد (Homo Economics) برای آن‌ها انسانی فرضی است که به طور منطقی و با روش کاملاً عقلانی در تعقیب منافع شخصی خود می‌باشد (۱۲) که البته نفع شخصی افراد در کنار هم تشکیل‌دهنده نفع اجتماعی نیز می‌باشد. از دیدگاه انتخاب عقلانی، افرادی که دارای انتخاب‌های عقلانی هستند، زمانی مرتکب جرم می‌شوند که سود خالص مورد انتظاری که از این فعالیت به دست می‌آید، بیشتر از آستانه اخلاقی (Dlohserht Larom) آن‌ها باشد (۱۲). بنابراین با توجه به تئوری انتخاب Wilson & Harrinstein (۱۹۸۵ م.)، می‌توان گفت که کاهش بالقوه پیوندهای اجتماعی می‌تواند به آسانی به عنوان بازدارنده بالقوه در نظر گرفته شود، چراکه این کاهش از نظر فرد به عنوان هزینه‌ای برای ارتکاب به جرم محسوب شده و او این هزینه را با سود خالص آن مقایسه کرده و تصمیم‌گیری نهایی را نسبت به انجام دادن رفتار به وجود می‌آورد.

آغاز شود (سن افراد)، تکرار تماس به دفعات بیشتر باشد (فراوانی معاشرت)، ارتباط نزدیک‌تر و عمیق‌تر باشد (عمق معاشرت) و مدت زمان معاشرت طولانی‌تر باشد، احتمال اینکه فرد در نهایت به یک بزه‌کار تبدیل شود، بیشتر است (۱۲)، بر طبق دیدگاه پیوند افتراقی (Yroeht Noitaicossa Sutherland (Laitnereffid می‌توان گفت که هرچه روابط فرد با گروه‌های همسال کجرو بیشتر باشد، احتمال زیادی وجود خواهد داشت که او مرتکب جرم گردد. این نکته روابط بین سرمایه اجتماعی و جرم را پیچیده‌تر می‌نماید، چراکه این فرض متضاد با فرضی است که می‌گوید سرمایه اجتماعی بیشتر منجر به جرم کمتر خواهد شد. برای حل این تناقض، می‌توان از وجود دو نوع تمایز در درون مفهوم سرمایه اجتماعی کمک گرفت: نخست، سرمایه اجتماعی ثمربخش که ممکن است تغییرات نهادی ایجاد کند و توسعه را تسهیل نماید؛ دوم، سرمایه اجتماعی فاسد که فعالیت‌های مجرمانه را تشویق می‌نمایند (۱۸). با اضافه کردن مفهوم سرمایه اجتماعی به تئوری پیوند افتراقی، می‌توان نتیجه‌گیری نمود که با وارد شدن افراد در گروه‌های کجرو و برقراری ارتباط نزدیک با اعضای آن گروه به مرور زمان ارزش‌ها و هنجارهای خرده‌فرهنگ کجرو یاد گرفته می‌شود و از آنجا که انسجام درون‌گروهی در آن بالا می‌باشد، از این رو فرد سعی می‌کند برای حفظ عضویت خود در گروه و حفظ همبستگی گروهی، رفتارهای کجرو یاد گرفته‌شده را بر ضد گروه‌های دیگر به کار بندد، در نتیجه فرد مرتکب جرم می‌گردد. در این حالت، می‌توان گفت که آن نوع سرمایه اجتماعی که در بین اعضای گروه وجود دارد، از نوع سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و منفی بوده و هرچه سرمایه اجتماعی فاسد در جامعه بیشتر باشد، میزان جرم و جنایت نیز در جامعه زیادتر خواهد بود.

۴-۱. نظریه توسعه اجتماعی (Social Development Theory): در مدل توسعه اجتماعی، تعهد و دلبستگی به نهادها، فعالیت‌ها و عقاید مرسوم، باعث حفظ جوانان از تأثیرات افراد مجرم در محیط می‌گردد که بدون این پیوند افراد به راحتی در برابر تأثیرات دیگران کجرو تسلیم می‌شوند

Rrjarflrx (۱۹۷۱ م.) ضمن اعتقاد به رابطه رفتار انحرافی با بیگانگی نسل جوان، مدعی است که رفتارهای انحرافی ناشی از شکاف بین ارزش‌های تحمیلی والدین و شرایط و حرکت‌های حاکم بر جامعه است. به زعم Flex بسیاری از رفتارهای معطوف به تخریب و رفتارهای ضد اجتماعی در بسیاری از مواقع منعکس‌کننده میل وافر جوانان به ابراز خشم و نارضایتی از اجحاف، اجبار، تبعیض، اقتدار آمرانه، تحدید آزادی‌های فردی، نابرابری و بی‌عدالتی ساختارها، سازمان‌ها و نهادهای جامعه سلطه‌گر است. به نظر Feore، بیگانگی روانی خود را در صورت رفتارهای ناپه‌نچار نظیر وندالیسم، خشونت، میل به انتقام‌جویی سرقت و نظایر آن بروز می‌دهد. از این رو بیگانگی امری ناپه‌نچار و جرم‌زا است. این نوع برداشت در مقابل آن دسته از نظریه‌های مارکسیستی قرار دارد که بیگانگی را امری طبیعی، مولد و آفریننده می‌بینند (۱۶).

از این رو مردم با زندگی در محلات بی‌سازمان نسبت به انزوای اجتماعی و محرومیت اقتصادی واکنش نشان می‌دهند. به خاطر تحلیل رفتگی سبک زندگی، ناکامی و افسردگی، اعضای طبقات پایین‌تر جامعه خرده‌فرهنگ مستقلی را با مجموعه قوانین و ارزش‌های خودی ایجاد می‌کنند (۱۷) که این خرده‌فرهنگ کجرو در میان افراد طبقات پایین جامعه باعث می‌شود که آن‌ها به یکدیگر اعتماد زیادی داشته باشند و همبستگی خود را در مقابل طبقات دیگر جامعه حفظ نمایند. این امر منجر به افزایش سرمایه اجتماعی درون‌گروهی شده و سازمان‌دهی تبهکاران محلی را دنبال خواهد داشت. این نوع سرمایه اجتماعی ممکن است جرم درون‌گروهی را کاهش دهد، اما آن را برای شهر یا کشور به عنوان یک کل افزایش خواهد داد.

۳-۱. نظریه فرایند اجتماعی (Social Process Theory):

یکی از نظریه‌پردازان این حوزه، Edwin Sutherland می‌باشد که نقش کنش متقابل اجتماعی را در شکل‌گیری رفتار و گرایش‌ات انسان‌ها مورد تأکید قرار داده و معتقد است رفتار مجرمانه در اثر تماس و همنشینی با الگوهای جنایی آموخته می‌شود. هرچه تماس افراد با چنین محیط‌هایی زودتر

معنی خاص آن، از نوع میدانی و پیمایشی است. هدف از نوع تحقیق علی - مقایسه‌ای یافتن علت‌های احتمالی یا الگوی رفتاری است، بدین منظور آزمودنی‌هایی که دارای رفتار مورد مطالعه هستند (بزه‌کاران) با آزمودنی‌هایی که این رفتار در آن‌ها مشاهده نمی‌شود (جوانان غیر بزه‌کار) از طریق هم‌سازی (همگن‌سازی) سنی مقایسه می‌شوند. نوع اطلاعات و داده‌ها از نوع کمی است و ابزار پژوهش پرسشنامه «محقق‌ساخته» است. جهت گردآوری داده‌ها به بزه‌کاران جوان زندانی و همچنین جوانان غیر بزه‌کار (عادی) مراجعه و مصاحبه شد. جامعه آماری تحقیق مربوط به مجرمین (جوانان بزه‌کار مستقر در زندان قزلحصار، کچویی، رجایی‌شهر و ندامتگاه کرج که به جرم مواد مخدر و سرقت و قتل مجرم شناخته شده‌اند و دوران محکومیت می‌گذرانند) مجموعاً ۱۷۰۰۰ زندانی که ۴۰۰۰ نفر زن و ۱۳۰۰۰ نفر مرد می‌باشند که به دلیل آنکه زندان رجایی‌شهر محل نگهداری زندانیان شهر تهران می‌باشد و زندان کچویی نیز در حال حاضر محل آموزش زندانیان و نه نگهداری آن‌ها قرار گرفته است، مجرمین ندامتگاه کرج موضوع جامعه آماری قرار گرفت. با توجه به مسائل امنیتی و عدم اجازه ورود به کلیه بندها تنها سه بند مردان (سرقت، مواد مخدر، قتل) اجازه بررسی و پخش پرسشنامه داده شد. از این رو در مجموع ۱۴۰ نفر کل جامعه نمونه که با توجه به جدول مورگان حجم نمونه ۱۰۳ نفر تعیین گردید، اما باز هم محقق به مشکل برخورد و فقط ۱۰۰ پرسشنامه به طور کامل جمع شد که آن‌ها را مردان تشکیل می‌دهند. انتخاب گروه گواه (افراد عادی)، بر اساس فراوانی به دست‌آمده در افراد مجرم و همگن‌سازی افراد عادی با مجرمین از لحاظ سن (۲۹-۱۸) می‌باشد که با توجه به شرایط تحقیقات مقایسه‌ای تعداد ۱۰۰ نفر نیز به عنوان حجم نمونه از میان جوانان غیر بزه‌کار (عادی) ساکن در شهرستان با هم‌سازی نسبی انتخاب و به روش نمونه‌گیری تصادفی بر اساس مناطق جغرافیایی مختلف شهر کرج، مناطق ضعیف، متوسط و بالا در پارک‌ها و آموزشگاه‌ها بین آن‌ها پرسشنامه تقسیم و با آن‌ها مصاحبه شد. فرمول تعیین حجم نمونه

(۱۹). این تئوری سرمایه اجتماعی را در دو نوع عمده آن در نظر می‌گیرد و معتقد است که آن نوع سرمایه اجتماعی برای فرد مفید است و باعث جلوگیری از ارتکاب جرم می‌گردد که از طریق رابطه با افراد به‌هنگار و عادی جامعه به وجود آمده باشد، در غیر این صورت فرد با ایجاد رابطه با افراد کجرو و مجرم، اگرچه سرمایه اجتماعی لازم را به دست می‌آورد، اما این نوع سرمایه نامطلوب بوده و منجر به کجروشدن فرد خواهد گردید. از این رو سرمایه اجتماعی بالا در گروه مجرمین به نفع گروه مجرم و به ضرر کل جامعه بوده و منجر به افزایش جرم می‌شود.

۲. پیشینه پژوهش: متأسفانه پژوهشی تاکنون در خصوص پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی در گروه‌های مجرمانه انجام نپذیرفته است، اکثر پژوهش‌های انجام‌شده در خصوص بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر جرم است و بیشتر به بررسی مبانی نظری و تجربی آن پرداخته‌اند، مانند پژوهش حیدرنژاد و همکاران (۱۳۹۴ ش.) چلبی و مبارکی (۱۳۸۴ ش.) که در تحقیقات به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه اجتماعی و جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد و افزایش سرمایه اجتماعی منجر به کاهش جرم می‌شود، ولی فاقد مستندات مناسبی در زمینه پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی هستند. تعداد اندکی از پژوهش‌ها مانند پژوهش ملیحه شبانی (۱۳۸۸ ش.) و زارع شاه‌آبادی (۱۳۹۱ ش.) و حسن روحانی (۱۳۹۰ ش.) و نادر رازقی (۱۳۹۲ ش.) تا حدودی بسیار اقل به پیامد منفی سرمایه اجتماعی اشاره نموده‌اند، اما در پژوهش مذکور از طریق آزمون تجربی به بررسی پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی در گروه مجرمانه پرداخته شده است.

روش

روش تحقیق در پژوهش حاضر از نوع توصیفی و علی مقایسه می‌باشد که هدف از آن مقایسه میزان تأثیر سرمایه اجتماعی در دو گروه جوانان بزه‌کار (زندانی) و غیر بزه‌کار (عادی) شهر کرج است، بر این اساس از لحاظ زمانی روش این مطالعه به صورت مقطعی (۱۳۹۷ ش.) می‌باشد و از نظر روش تحقیق به

مجازات اسلامی پیش‌بینی شده است و اعم است از قتل عمد و غیر عمد.

منظور از مواد مخدر، کلیه موادی است که در تصویب‌نامه راجع به فهرست مواد مخدر مصوب ۱۳۳۸ و اصلاحات بعدی آن احصا یا توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان مخدر شناخته و اعلام می‌گردد. طبق ماده ۱ قانون مبارزه با مواد مخدر هر کس اقدام به کشت، حمل، نگهداری، فروش، توزیع و استعمال مواد مخدر از قبیل بنگ، حبشیش، تریاک، شیشه و... بنماید، مجرم است و به مجازات مقرر قانونی می‌رسد.

نمونه‌های توصیفی در این تحقیق شامل محکومین به انواع سرقت اعم از حدی و تعزیری در معنی اعم آن و محکومین به انواع قتل عمدی و غیر عمدی و محکومین به انواع جرائم مواد مخدر اعم از حمل و نگهداری و... است.

۲-۳. تعریف مفهومی سرمایه اجتماعی: «سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای است از روابط بین افراد و بین گروه‌ها که دستاوردهایی را به دنبال دارد که بدون این روابط، به دست آوردن آن‌ها ناممکن است» (۲۱).

جنبه‌ها و اشکال سرمایه اجتماعی در روابط فردی عبارت‌اند از: اعتماد، صداقت، حسن تفاهم، سلامتی نفس، هم‌دردی، دوستی، همبستگی، فداکاری و... این ابعاد از طریق جریان‌های اطلاع‌رسانی مثل آموزش مربوط به مشاغل، تبادل عقاید، تبادل اطلاعات، هنجارهای مربوط به معاملات در شبکه‌های اجتماعی، مشارکت‌های مردمی، گروه‌های خودیاری و نوع دوستی و روحیه جمع‌گرایی در برابر فردگرایی و... بین اعضای شبکه‌های اجتماعی شکل می‌گیرد، به طوری که جای پای این بحث را در روابط تمامی گروه‌های اجتماعی، از قبیل مذهبی (مسجد، کلیسا)، ورزشی (باشگاه‌ها)، مدنی (انجمن‌ها، اتحادیه‌ها، احزاب و رسانه‌های مستقل)، آموزشی و تربیتی (مدارس و دانشگاه‌ها) و در روابط همسایگی، دوستانه، شغلی و خانوادگی نیز می‌توان مشاهده کرد که در دو بعد پیوند عینی و ذهنی بین افراد متبلور می‌شود (۷).

جدول مورگان است و روش نمونه‌گیری در دسترس می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها روش‌های آمار توصیفی و استنباطی به کار گرفته شد.

۱. اعتبار و روایی پژوهش: در این پژوهش به منظور اندازه‌گیری پایایی پرسشنامه، از روش آلفای کرونباخ که انسجام درونی و ابزار اندازه‌گیری را محاسبه می‌کند و از نرم‌افزار SPSS 16 استفاده شده است، ضریب همبستگی آلفای کرونباخ از طریق جدول ماتریکس ۰/۸۶۲ به دست آمده است. در این پژوهش از روش‌های ارزیابی اعتبار صوری استفاده شده است، یعنی پرسشنامه بعد از طراحی در اختیار نخبگان و متخصصان این حوزه قرار گرفت و دیدگاه‌های آن‌ها به عنوان داور پرسشنامه نهایی را طراحی کرد.

۲. تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

۱-۲. تعریف مفهومی بزه‌کاری: جرم رفتار مخالف نظم اجتماعی یک انسان علیه جامعه است. جرم عبارت است از تخلف از قوانین جنایی محلی، دولتی و فدرال است. آسیب‌شناسان اجتماعی هرگونه عملی را که برخلاف موازین، مقررات، قوانین و معیارهای ارزشی و فرهنگی جامعه باشد جرم می‌نامند (۲۰).

۲-۲. تعریف عملیاتی بزه‌کاری: بزه‌کاری در دو گروه مطالعه، شامل جوانان بزه‌کار محکوم در سه جرم سرقت، قتل، مواد مخدر (محکومین زندانی در ندامتگاه کرج) و گروه مقایسه: جوانان غیر بزه‌کار (جوانان ساکن شهر کرج که مجرم و در زندان نیستند) که در سطح اسمی به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است، مورد توصیف و بررسی قرار می‌گیرد.

منظور از سرقت مطابق ماده ۲۶۷ قانون مجازات اسلامی عبارت است از ربودن مال متعلق به غیر جرم قتل نیز عبارت است از سلب حیات از دیگری. وقتی شخصی جان شخص دیگری را بگیرد، جرم قتل واقع می‌شود. این جرم سنگین‌ترین جرم علیه اشخاص می‌باشد که صدمات آن برای فرد قربانی غیر قابل جبران خواهد بود و در گروه جرائم علیه اشخاص جای می‌گیرد، زیرا نسبت به یک شخص و یک انسان واقع می‌شود. عنصر قانونی این جرم در ماده ۲۹۰ به بعد قانون

یاربگرانه و رفتارهای اعتماد‌آمیز (۱۳). از این رو اعتماد را می‌توان به عنوان اطمینان به قابلیت یک شخص با در نظرگرفتن رشته خاصی از نتایج یا وقایع تعریف کرد که طی آن‌ها، آن اطمینان بیانگر ایمان به پاکدامنی دیگران یا عشق به آن‌ها و یا ایمان به صحت اصول انتزاعی و مجرد است (۲۲).

۲-۸. تعریف عملیاتی اعتماد اجتماعی: دو نوع اعتماد را می‌توان از هم تمیز داد:

۱- اعتماد شخصی: این شاخص میل به اعتماد را در روابط بین شخص می‌سنجد. برای سنجش این مفهوم از گویه‌های زیر استفاده شده و در سطح فاصله‌ای و رتبه‌ای سنجش شده است.

- میزان اعتماد به دوستان.

- میزان اعتماد به پدر.

۲- اعتماد غیر شخصی: میزان تمایل به اعتماد نسبت به حس انجام کار خرده‌نظام‌های مختلف (۲۱).

- میزان اعتماد به ارگان‌های دولتی.

- میزان اعتماد به پلیس.

۳. فرضیه‌های پژوهش: فرضیه اصلی: افزایش سرمایه اجتماعی در گروه مجرمان (سرقت) بر بزه‌کاری پیامد منفی دارد.

فرضیه فرعی اول: افزایش اعتماد اجتماعی در گروه مجرمان (سرقت) بر بزه‌کاری پیامد منفی دارد.

فرضیه فرعی دوم: افزایش حمایت اجتماعی در گروه مجرمان (سرقت) بر بزه‌کاری پیامد منفی دارد.

یافته‌ها

۱. یافته‌های توصیفی: نتایج نشان می‌دهد از مجموع ۲۰۰ نفر از پاسخگویان این تحقیق ۱۰۰ نفر (۵۰ درصد) افراد عادی و ۱۰۰ نفر (۵۰ درصد) افراد مجرم جهت مقایسه با هم در نظر گرفته شده‌اند. بررسی اطلاعات افراد عادی و مجرمین حاکی از آن است که مجرمین سرقت و قتل بیشتر در رده سنی ۲۹-۲۵ (۸۶ درصد) و مجرمین مواد مخدر در رده سنی ۲۵-۱۸ (۵۸ درصد) و افراد عادی بیشتر در سنین ۲۵-۱۸ (۵۴ درصد) می‌باشند. تمامی مجرمین را (۱۰۰ درصد) مرد تشکیل

۲-۴. تعریف عملیاتی سرمایه اجتماعی: در این تحقیق سرمایه اجتماعی در سه بعد شناختی، ارتباطی و ساختاری بر اساس نظریه Nahapit & ghoshal شامل مؤلفه‌های حمایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته سنجش گردیده است.

۲-۵. تعریف مفهومی حمایت اجتماعی: Coab (۱۹۷۶ م.) حمایت اجتماعی را مجموعه مطالعاتی تعریف می‌کند که شخص را به این اعتقاد می‌رساند که در یک شبکه ارتباطی مورد توجه و علاقه دیگران است و از سوی آن‌ها با ارزش و محترم شمرده می‌شود، در نتیجه چنین باوری این احساس به فرد دست می‌دهد که به آن شبکه ارتباطی متعلق است. حمایت اجتماعی یکی از پیامدها و محصولات سرمایه اجتماعی است که شامل حمایت اقوام و خویشاوندان، دوستان و همسایگان می‌باشد و سه بعد کمک مادی یا ابزاری، اطلاعاتی و عاطفی را دربر می‌گیرد (۱۲).

۲-۶. تعریف عملیاتی حمایت اجتماعی: در تحقیق حاضر حمایت اجتماعی ادراک‌شده را در سه بعد حمایت مادی، حمایت عاطفی و حمایت اطلاعاتی مد نظر قرار داده‌ایم. حمایت اطلاعاتی، شامل کمک به فهم یک مسأله و مشکل است. این نوع حمایت، دلالت بر اطلاعاتی دارد که فرد می‌تواند در برابر مسائل شخصی و محیطی از آن استفاده کند (۱۲)، یعنی دریافت اطلاعات و ارشادات لازم از منابع متفاوت (خانواده، خویشاوندان، همسایه‌ها). حمایت مادی - ابزاری: دریافت کمک مالی و ابزاری از منابع حمایتی در هنگام بروز مشکل مادی (خانواده، خویشاوندان، همسایه‌ها). حمایت عاطفی: به ارتباط داشتن با کسانی دلالت دارد که برای دلداری و احساس اطمینان، فرد می‌تواند به آن‌ها رجوع کند.

۲-۷. تعرف مفهومی اعتماد اجتماعی: اعتماد اجتماعی حسن ظن فرد نسبت به افراد جامعه است. عناصر و جنبه‌های یک رابطه مبتنی بر اعتماد، عبارت‌اند از: صداقت، صراحت، سهیم‌کردن دیگران در اطلاعات و عقاید و افکار و احساسات، احترام و ارزش قائل‌شدن برای طرف مقابل، حمایت از توانایی‌ها و شایستگی‌های طرف مقابل، تمایلات همیارانه و

وضعیت فعالیت پدر در افراد عادی (۶۹ درصد) شاغل و در گروه مجرمین در سرقت (۶۰ درصد) بازنشسته، مواد مخدر (۵۴ درصد) بیکار و در قتل (۵۵ درصد) بازنشسته و در کل (۳۹ درصد) بازنشسته در گروه مجرمین بالاترین میزان فعالیت پدر را نشان می‌دهد. از لحاظ فعالیت مادر در گروه عادی بالاترین میزان فعالیت مادر (۷۹ درصد) خانه‌دار در گروه مجرمین در سرقت (۸۶ درصد) خانه‌دار در مواد مخدر (۶۲ درصد) خانه‌دار در قتل (۹۰ درصد) خانه‌دار و در کل در گروه مجرمین (۷۵ درصد) خانه‌دار هستند.

۲. یافته‌های استنباطی: در اینجا به آزمون فرضیه اصلی مطرح‌شده می‌پردازیم، با توجه به نوع و سطح سنجش متغیرها از آزمون‌های مقتضی استفاده شده است.

۲-۱. فرضیه اصلی پژوهش: افزایش سرمایه اجتماعی در گروه مجرمان (سرقت) بر بزه‌کاری پیامد منفی دارد.

جدول ۱: توزیع فراوانی سرمایه اجتماعی در بین افراد عادی و بزه‌کاران

گروه	فراوانی میانگین		انحراف خطای استاندارد	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
عادی (کنترل)	۱۰۰	۳/۱۸	۰/۳۱۶	۰/۰۳۱
بزه‌کاران (آزمایش)	۱۰۰	۳/۰۷	۰/۵۰۱	۰/۰۵

ملاحظه فراوانی نشان می‌دهد که میانگین سرمایه اجتماعی افراد عادی ۳/۱۸ و بزه‌کاران ۳/۰۷ است، در نتیجه سرمایه اجتماعی در افراد عادی در مقایسه با بزه‌کاران در کل بیشتر است.

می‌دهد و گروه عادی را ۴۷ نفر زن (۴۷ درصد) و ۵۲ نفر مرد (۵۲ درصد) تشکیل می‌دهد. از لحاظ میزان تحصیلات هم می‌توان دریافت بالاترین میزان تحصیلات در افراد عادی لیسانس (۴۲ درصد) و در مجرمین قتل و سرقت دیپلم (۳۸ درصد) و در مجرمین مواد مخدر راهنمایی (۴۰ درصد) می‌باشد. از لحاظ وضعیت تأهل در گروه عادی بیشترین میزان مجرد (۵۶ درصد) مجرد و در گروه مجرمین در قتل (۴۵ درصد) مجرد و در سرقت (۳۶ درصد) مطلقه و فوت شده و در مواد مخدر (۶۴ درصد) مجرد را تشکیل می‌دهد. به طور کلی مجرمین (۵۰ درصد) مجرد هستند. از لحاظ وضعیت تحصیل پدر در افراد عادی (۳۶ درصد) دیپلم بالاترین میزان و در گروه مجرمین در سرقت (۲۳ درصد) راهنمایی، قتل (۳۵ درصد) بی‌سواد و مواد مخدر (۳۸ درصد) بی‌سواد بالاترین میزان را نشان می‌دهد، به طور کلی وضعیت تحصیل پدر مجرمین (۳۳ درصد) بی‌سواد هستند. از لحاظ وضعیت تحصیلی مادر بالاترین میزان تحصیلات در افراد عادی (۴۲ درصد) دیپلم و در گروه مجرمین در سرقت (۳۶ درصد) بی‌سواد، در قتل (۶۵ درصد) بی‌سواد در مواد مخدر (۲۸ درصد) بی‌سواد و راهنمایی بالاترین میزان تحصیلات را نشان می‌دهد. به طور کلی بالاترین میزان تحصیلات مادر در مجرمین (۳۸ درصد) بی‌سوادی است. بر حسب قومیت بالاترین میزان در افراد عادی (۳۶ درصد) قومیت لر و در گروه مجرمین در سرقت (۴۴ درصد) کرد، مواد (۲۶ درصد) آذری در قتل (۳۰ درصد) لر و در کل در گروه مجرمین (۲۹ درصد) قومیت لر و آذری را تشکیل می‌دهد که البته با توجه به کوچک‌بودن حجم نمونه نمی‌توان چندان به نتایج تحلیل مربوط به قومیت مطمئن بود.

جدول ۲: توزیع فراوانی سرمایه اجتماعی در بین افراد عادی و بزه‌کاران (سرقت، مواد مخدر و قتل)

گروه	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد
عادی	۱۰۰	۳/۱۸	۰/۳۱۶۲۶	۰/۰۳۱۶۴
قتل	۳۰	۳۱/۱۷۶۵	۰/۵۶۲۸۶	۰/۱۰۲۷۶
مجرم مواد مخدر	۵۰	۲/۹۱۳۴	۰/۴۲۵۵۶	۰/۰۶۰۱۸
سرقت	۲۰	۳/۲۱۳۵	۰/۴۶۳۲۸	۰/۱۰۳۵۹
مجموع	۲۰۰	۰۳/۱۱	۰/۴۱۹۱۳	۰/۰۲۹۶۴

جرم مواد مخدر کمترین میزان از سرمایه اجتماعی را دارا می‌باشد و مقدار میانگین در جرم قتل تفاوت چندانی با گروه عادی نداشته است و افزایش سرمایه اجتماعی در گروه سارقان منجر به کاهش بزه‌کاری نگردیده و پیامد منفی داشته است.

اطلاعات جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین سرمایه اجتماعی در افراد عادی ۳/۱۸، قتل ۳/۱۷، مجرم مواد مخدر ۲/۹۱ و سرقت ۳/۲۱ می‌باشد. مقایسه مقدار میانگین سرمایه اجتماعی در گروه‌های جرم شامل سرقت و مواد مخدر و قتل نشان می‌دهد اندازه آن در جرم سرقت بالاترین میزان و در

جدول ۳: خلاصه تجزیه و تحلیل واریانس سرمایه اجتماعی در بین افراد عادی و بزه‌کاران (سارقان، مجرمین مواد مخدر و قاتلان)

سطح اطمینان	F	مجدور میانگین	درجه آزادی	مجموع مجذورات	سرمایه اجتماعی مجرمین و عادی
۰/۰۰۱	۵/۹۳۵	۰/۹۷۰	۳	۲/۹۱۱	بین گروهی
		۰/۱۶۴	۱۹۶	۳۲/۰۴۸	درون گروهی
			۱۹۹	۳۴/۹۵۹	مجموع

$$F(۰.۳/۱۹۶)=۵/۹۳۵ \quad p=۰/۰۰۱$$

۵/۹۳۵ و مقدار P-value آن کمتر از ۰/۰۱ است. پس F از نظر آمار معنی‌دار می‌باشد. بنابراین فرض صفر رد می‌شود. فرض صفر به این معنی است که میانگین همه گروه‌ها برابر است که این فرض در این آزمون رد شد، یعنی بین میانگین‌ها تفاوت وجود دارد، پس در نتیجه بین میانگین درون گروهی و بین گروهی سرمایه اجتماعی افراد عادی با بزه‌کاران (سرقت، مواد مخدر و قتل) تفاوت معناداری وجود دارد. از این رو که P-value کمتر از ۱ درصد را نشان می‌دهد، در نتیجه فرضیه اصلی پژوهش تأیید می‌شود. افزایش سرمایه اجتماعی در گروه مجرمان (سرقت) بر بزه‌کاری پیامد منفی دارد.

اگر بخواهیم میانگین دو یا چند جامعه را با هم مقایسه کنیم، از آنالیز واریانس یک‌طرفه در نرم‌افزار SPSS 16 استفاده می‌کنیم تا مشخص شود آیا به طور معنی‌داری با هم متفاوت هستند یا خیر. متغیرهایی که در این آزمون استفاده و بررسی می‌شوند، متغیر مستقل و متغیر وابسته هستند. بر این اساس متغیر مستقل سرمایه اجتماعی و متغیر وابسته بزه‌کاری در گویه‌های توأمان بین گروهی و درون گروهی مورد سنجش قرار می‌گیرند. اگر آلفا کمتر از ۱ درصد یا ۵ درصد باشد، به این معنی است که نتیجه معنی‌دار است و نتیجه به دست آمده تصادفی نبوده و قطعی و قابل اعتماد است. یافته‌های تحقیق بر اساس جدول فوق نشان می‌دهد که مقدار نسبت F برابر

جدول ۴: نتایج آزمون توکی

گروه (I)	گروه (J)	تفاوت میانگین (I-J)	خطای استاندارد	سطح اطمینان
	قتل	-۰/۱۹۰۴۴	۰/۰۸۴۱۷	۰/۱۱۱
عادی	مجرم مواد مخدر	۰/۱۱۲۶۷	۰/۰۷۰۰۴	۰/۳۷۶
	سرقت	-۰/۲۵۷۴۱*	۰/۰۹۹۰۵	۰/۰۴۹
	عادی	۰/۱۹۰۴۴	۰/۰۸۴۱۷	۰/۱۱۱
قاتل	مجرم مواد مخدر	۰/۳۰۳۱۱*	۰/۰۹۳۳۸	۰/۰۰۷
	سرقت	-۰/۰۶۶۹۶	۰/۱۱۶۷۳	۰/۹۴۰

۰/۳۷۶	۰/۰۷۰۰۴	۰/۱۱۲۶۷	عادی	
۰/۰۰۷	۰/۰۹۳۳۸	-۰/۳۰۳۱۱*	قتل	مجرم مواد مخدر
۰/۰۰۴	۰/۱۰۶۹۸	-۰/۳۷۰۰۷*	سارق	
۰/۰۴۹	۰/۰۹۹۰۵	۰/۲۵۷۴۱*	عادی	
۰/۹۴۰	۰/۱۱۶۷۳	۰/۰۶۶۹۶	قاتل	سارق
۰/۰۰۴	۰/۱۰۶۹۸	۰/۳۷۰۰۷*	مجرم مواد مخدر	

جدول ۶: توزیع فراوانی اعتماد اجتماعی در بین افراد عادی و

بزه‌کاران (سرقت، مواد مخدر و قتل)

خطای استاندارد	انحراف استاندارد	فراوانی میانگین	گروه
۰/۰۵۴۴۴	۰/۵۴۴۳۷	۳/۱۲	عادی
۰/۱۳۰۴۹	۰/۷۱۴۷۵	۳/۲۴	سارق
۰/۰۶۵۰۴	۰/۴۵۹۹۰	۲/۹۱	مجرم مواد مخدر
۰/۱۰۱۹۳	۰/۴۵۵۸۵	۲/۸۹	قاتل
۰/۰۳۹۳۴	۰/۵۵۶۳۴	۳/۰۴	مجموع

اطلاعات جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین اعتماد اجتماعی در افراد عادی (۳/۱۲)، سارقین (۳/۲۴)، مجرم مواد مخدر (۲/۹۱) و قتل (۲/۸۹) می‌باشد. مقایسه مقدار میانگین اعتماد اجتماعی در گروه‌های جرم شامل سرقت و مواد مخدر و قتل نشان می‌دهد اندازه آن در جرم سرقت بالاترین میزان و در جرم قتل کمترین میزان از اعتماد اجتماعی را دارا می‌باشد و میانگین اعتماد اجتماعی در گروه سارقین در مقایسه با افراد عادی بیشتر است که این از پیامدهای منفی افزایش سرمایه اجتماعی در این گروه است، اگرچه که به صورت میانگین در کل اعتماد اجتماعی در گروه بزه‌کاران در مقایسه با افراد عادی کاهش دارد.

پس از تعیین وجود اختلاف معنی‌دار بین گروه‌های آزمون بر اساس جدول واریانس این سؤال مطرح می‌شود که تفاوت میانگین بین کدام دو گروه معنی‌دار است که آزمون توکی بدان پاسخ می‌دهد. اطلاعات جدول ۴ نشان می‌دهد که تفاوت میان میانگین سرمایه اجتماعی افراد عادی با سرقت ۰/۲۵۷ که در سطح ۰/۰۴۹ است، معنادار می‌باشد، در نتیجه بالاترین میزان تفاوت سرمایه اجتماعی در بین افراد عادی در مقایسه با گروه بزه‌کاران در سرقت است.

۱-۱-۲. فرضیه فرعی اول پژوهش: افزایش اعتماد اجتماعی

در گروه مجرمان (سرقت) بر بزه‌کاری پیامد منفی دارد.

جدول ۵: توزیع فراوانی اعتماد اجتماعی در افراد عادی و بزه‌کاران

مؤلفه گروه‌ها	تعداد میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد
اعتماد عادی	۱۰۰	۳/۱۲	۰/۰۵۴
اعتماد اجتماعی بزه‌کاران	۱۰۰	۳/۰۱	۰/۰۵۶

ملاحظه اطلاعات به دست‌آمده نشان می‌دهد که میانگین اعتماد در افراد عادی ۳/۱۲ و در بزه‌کاران ۳/۰۱ است، در نتیجه میانگین اعتماد اجتماعی در افراد عادی در مقایسه با بزه‌کاران در کل بیشتر است.

جدول ۷: خلاصه تجزیه و تحلیل واریانس اعتماد اجتماعی در بین افراد عادی و بزه‌کاران (سرقت، مواد مخدر و قتل)

سطح اطمینان	F	مجدور میانگین	درجه آزادی	مجموع مجذورات	اعتماد اجتماعی
۰/۰۱۷	۳/۴۹۸	۱/۰۴۳	۳	۳/۱۳۰	بین گروهی
		۰/۲۹۸	۱۹۶	۵۸/۴۶۵	درون گروهی
			۱۹۹	۶۱/۵۹۴	مجموع

$$F(۳/۱۹۶)=۳/۴۹۸ \quad p=۰/۰۱۷$$

و قتل) تفاوت معناداری وجود دارد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. به این معنی که هرچه اعتماد اجتماعی درون گروهی مجرمانه افزایش یابد منجر به تحکیم پیوندهای درون گروهی می‌شود و در نتیجه پیامد منفی در جهت افزایش جرم به همراه خواهد داشت.

مقدار نسبت F برابر ۳/۴۹۸ و مقدار P-value آن کمتر از ۰/۰۵ است. F از نظر آمار معنی‌دار می‌باشد، به این معنی که نتیجه تصادفی نبوده و قطعی و قابل اعتماد است. بنابراین فرض صفر رد می‌شود، زیرا P-value کمتر است و میانگین گروهها با هم برابر نیست، پس در نتیجه بین میانگین اعتماد اجتماعی افراد عادی با مجرمین (سارقان، مجرمین مواد مخدر

F(۳،

جدول ۸: نتایج آزمون توکی

سطح اطمینان	خطای استاندارد	تفاوت میانگین (I-J)	گروه (J)	گروه (I)
۰/۰۰۹	۰/۱۱۳۶۹	-۰/۳۶۲*	سارق	عادی
۰/۹۵۶	۰/۰۹۴۶۰	-۰/۰۴۸	مجرم مواد مخدر	عادی
۰/۹۹۸	۰/۱۳۳۷۸	-۰/۰۲۲	قاتل	عادی
۰/۰۰۹	۰/۱۱۳۶۹	۰/۳۶۲*	عادی	سارق
۰/۰۶۴	۰/۱۲۶۱۳	۰/۳۱	مجرم مواد مخدر	سارق
۰/۱۳۹	۰/۱۵۷۶۶	۰/۳۴۰	قاتل	سارق
۰/۹۵۶	۰/۰۹۴۶۰	۰/۰۴۸	عادی	مجرم مواد مخدر
۰/۰۶۴	۰/۱۲۶۱۳	-۰/۳۱۴	سارق	مجرم مواد مخدر
۰/۹۹۸	۰/۱۴۴۵۰	۰/۰۲۵	قاتل	مجرم مواد مخدر
۰/۹۹۸	۰/۱۳۳۷۸	۰/۰۲۲۵۰	عادی	قاتل
۰/۱۳۹	۰/۱۵۷۶۶	-۰/۳۴۰	سارق	قاتل
۰/۹۹۸	۰/۱۴۴۵۰	-۰/۰۲۵	مجرم مواد مخدر	قاتل

اطلاعات جدول فوق نشان می‌دهد که تفاوت میان میانگین اعتماد اجتماعی افراد عادی با سارق ۰/۳۶۲ که در سطح ۰/۰۰۹ معنادار می‌باشد، در نتیجه تفاوت اعتماد اجتماعی در بین افراد عادی در مقایسه بین گروه بزه‌کاران (سرقت، مواد مخدر، قتل) با سارقان است.

۲-۱-۲. فرضیه فرعی دوم پژوهش: افزایش حمایت اجتماعی در گروه مجرمان (سرقت) بر بزه‌کاری پیامد منفی دارد.

جدول ۱۰: توزیع فراوانی حمایت اجتماعی در بین افراد عادی و بزه‌کاران (سرقت، مواد مخدر و قتل)

گروه	فراوانی	میانگین	انحراف خطای استاندارد
عادی	۱۰۰	۳/۰۶	۰/۴۶
سارق	۳۰	۳/۱۳	۰/۱۱
مجرم مواد مخدر	۵۰	۲/۹۶	۰/۸۴
قاتل	۲۰	۳/۰۳۱	۰/۱۳
مجموع	۲۰۰	۳/۰۳۷۵	۰/۵۵۸

جدول ۹: توزیع فراوانی حمایت اجتماعی در افراد عادی و بزه‌کاران

مؤلفه گروه‌ها فراوانی میانگین	انحراف خطای استاندارد	میانگین
حمایت عادی	۳/۰۶	۰/۴۶
اجتماعی بزه‌کاران	۳/۰۳	۰/۶۳

اطلاعات جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین حمایت اجتماعی در افراد عادی (۳/۰۶)، سارقین (۳/۱۳)، مجرم مواد مخدر (۲/۹۶) و قاتل (۳/۰۳۱) می‌باشد. مقایسه مقدار میانگین حمایت اجتماعی در گروه‌های جرم شامل سرقت و مواد مخدر و قتل نشان می‌دهد اندازه آن در جرم سرقت بالاترین میزان و در جرم مواد مخدر کمترین میزان از مشارکت اجتماعی را دارا می‌باشد و در جرم قتل اختلاف بسیار کمی دارد. از این رو میانگین حمایت اجتماعی در سارقین در مقایسه با افراد عادی بیشتر است.

اطلاعات به دست‌آمده از جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین حمایت افراد عادی ۳/۰۶ و در افراد مجرم ۳/۰۳ است، در نتیجه میانگین حمایت اجتماعی در افراد عادی در مقایسه با بزه‌کاران در کل تفاوت اندکی دارد.

جدول ۱۱: خلاصه تجزیه و تحلیل واریانس حمایت اجتماعی در بین افراد عادی و بزه‌کاران (سرقت، مواد مخدر و قتل)

سطح اطمینان	F	مجدور میانگین	درجه آزادی	مجموع مجذورات	حمایت اجتماعی
۰/۰۰۳	۴/۸۶۳	۱/۴۳۲	۳	۴/۲۹۶	بین گروهی
		۰/۲۹۵	۱۹۶	۵۷/۷۲۲	درون گروهی
			۱۹۹	۶۲/۰۱۹	مجموع

$$F(۳/۱۹۶)=۴/۸۶۳ \quad p=۰/۰۰۳$$

و قتل) تفاوت معناداری وجود دارد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. به این معنی که هرچه حمایت اجتماعی درون گروه مجرمانه افزایش یابد، منجر به تحکیم پیوندهای درون گروهی می‌شود و در نتیجه پیامد منفی در جهت افزایش جرم به همراه خواهد داشت.

مقدار نسبت F برابر ۴/۸۶۳ و مقدار P-value آن کمتر از ۰/۰۵ است. F از نظر آمار معنی‌دار می‌باشد، به این معنی که نتیجه تصادفی نبوده و قطعی و قابل اعتماد است. بنابراین فرض صفر رد می‌شود، زیرا P-value کمتر است و میانگین گروه‌ها با هم برابر نیست، پس در نتیجه بین میانگین حمایت اجتماعی افراد عادی با مجرمین (سارقان، مجرمین مواد مخدر

جدول ۱۲: نتایج آزمون توکی

گروه (I)	گروه (J)	تفاوت میانگین (I-J)	خطای استاندارد	سطح اطمینان
	سارق	-.۳۵۳*	۰/۱۱۲۹۷	۰/۰۱۱
عادی	مجرم مواد مخدر	-۰/۰۱	۰/۰۹۳۹۹	۱
	قاتل	-۰/۳۲۳۱۲	۰/۱۳۲۹۳	۰/۰۷۵
	عادی	۰/۳۵۳۳۳*	۰/۱۱۲۹۷	۰/۰۱۱
سارق	مجرم مواد مخدر	۰/۳۴۳۳۳*	۰/۱۲۵۳۳	۰/۰۳۴
	قاتل	۰/۰۳۰۲۱	۰/۱۵۶۶۶	۰/۹۹۷
	عادی	۰/۰۱	۰/۰۹۳۹۹	۱
مجرم مواد مخدر	سارق	-۰/۳۴۳۳۳*	۰/۱۲۵۳۳	۰/۰۳۴
	قاتل	۰/۳۱۳۱۲	۰/۱۴۳۵۸	۰/۱۳۲
	عادی	۰/۳۲۳۱۲	۰/۱۳۲۹۳	۰/۰۷۵
قاتل	سارق	۰/۰۳۰۲۱	۰/۱۵۶۶۶	۰/۹۹۷
	مجرم مواد مخدر	۰/۳۱۳۱۲	۰/۱۴۳۵۸	۰/۱۳۲

اطلاعات جدول ۱۲ نشان می‌دهد که تفاوت میان میانگین حمایت اجتماعی افراد عادی با سارق ۰/۳۵۳ که در سطح ۰/۰۱۱ است، معنادار می‌باشد، در نتیجه تفاوت حمایت اجتماعی در بین افراد عادی در مقایسه بین گروه بزه‌کاران (سارقان، مواد مخدر، قاتلان) با افراد سارق است و علت این اختلاف میانگین در جرم سرقت است.

بحث

۱. ارزیابی پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش: از مجموع ۲۰۰ نفر از پاسخگویان این تحقیق ۱۰۰ نفر (۵۰ درصد) افراد عادی و ۱۰۰ نفر (۵۰ درصد) افراد مجرم جهت مقایسه با هم در نظر گرفته شده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داد که افزایش سرمایه اجتماعی در گروه مجرمان در مقایسه با افراد عادی نمی‌تواند منجر به کاهش جرم شود و این از پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی گروهی است، اگرچه به طور کلی افزایش سرمایه اجتماعی عمومی منجر به کاهش ارتکاب جرم می‌شود که این افزایش و تأثیر موافق پژوهش‌های انجام‌شده تاکنون می‌باشد، نظیر پژوهش علی‌وردی و همکاران (۱۳۷۸ ش)، زارع شاه‌آبادی و ترکان (۱۳۹۱ ش)، پیرسرایی (۱۳۹۵ ش) و Cutter (۲۰۰۲ م) و... که در تحقیقات به این نتیجه رسیدند

که بین سرمایه اجتماعی و جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد و افزایش سرمایه اجتماعی منجر به کاهش جرم می‌شود. Coleman (۱۹۹۸ م)، Putnam (۲۰۰۰ م)، رزوکلیر (۱۹۹۸ م)، Paxton (۲۰۰۲ م) و Thornberry (۱۹۸۶ م) به ارتباط تنگاتنگ سرمایه اجتماعی و ارتکاب جرم چه به صورت مستقیم و چه غیر مستقیم اشاره داشته و تأکید نموده‌اند، به این معنی که هرچه سرمایه اجتماعی فرد بیشتر باشد، احتمال ارتکاب جرم او کاهش می‌یابد، اما طبق نتایج به دست‌آمده در تحقیق سرمایه اجتماعی در گروه سارقان (۳/۲۱) در مقایسه با افراد عادی (۳/۱۸) بیشتر است و سرمایه اجتماعی بالا در خصوص جرم سرقت اثر کاهنده‌ای بر این جرم نداشته است و در گروه مجرمین (۳/۰۷) در مقایسه با افراد عادی (۳/۱۸) اختلاف چندانی مشاهده نمی‌شود که نتیجه فوق با سایر نتایج به دست‌آمده در این خصوص منافات دارد که می‌توان دلیل آن را به تعبیر نگارنده سرمایه اجتماعی منفی و یا از پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی دانست. از این رو توجه به روی دیگر سرمایه اجتماعی، یعنی سرمایه اجتماعی منفی حائز اهمیت می‌شود. درست است که نتایج تحقیقات صورت‌گرفته تاکنون نشان داده است که هرچه

سرمایه اجتماعی بالا باشد، افراد کمتر مرتکب جرم می‌شوند، اما باید توجه نمود که سرمایه اجتماعی افراد مجرم با غیر مجرم متفاوت است، بدین صورت که رابطه علی میان آن دو ممکن است به هر دو جهت جریان یابد، یعنی هم در جهت کاهش سرمایه اجتماعی مؤثر باشد و هم در ایجاد بزه‌کاری‌های اجتماعی نقش داشته باشد. از این رو که ممکن است سرمایه اجتماعی درون‌گروهی مجرمین بالا باشد، اما در نهایت این سرمایه برای کل افراد جامعه مفید نباشد. همانطور که Kang J (۲۰۰۹ م.) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که سرمایه اجتماعی بالا در گروه مجرمین به نفع گروه مجرم و به ضرر کل جامعه می‌باشد. تحقیق ملیحه شیانی، میرطاهر موسوی (۱۳۸۸ ش.) در خصوص سرمایه اجتماعی جوانان در ایران به این مقوله اشاره دارد که سرمایه اجتماعی درون‌گروهی منجر به افزایش جرم می‌گردد. Putnam و Fukuyama نیز به سرمایه اجتماعی برون‌گروهی در سطح کلان اشاره دارند و آن‌ها سرمایه اجتماعی را در سطح کشورها مورد بررسی قرار داده‌اند، اما Coleman به سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و در سطح خانواده نیز اشاره دارد. به نظر Coleman ورود افراد در گروه‌های کجرو و برقراری ارتباط نزدیک با اعضای آن گروه به مرور زمان ارزش‌های خرده‌فرهنگی آن گروه را آموزش می‌دهد و باعث همبستگی درون‌گروهی می‌شود و فرد رفتارهای کجرو یادگرفته‌شده را علیه گروه‌های دیگر در جامعه به کار می‌بندد، در نتیجه فرد مرتکب جرم می‌شود. در واقع این نوع سرمایه موجود بین گروه‌ها به یک سرمایه اجتماعی درون‌گروهی است که هرچه سرمایه اجتماعی فاسد در جامعه بیشتر باشد، میزان جرم در آن جامعه افزایش خواهد یافت. این نظر با نظریه پیوند افتراقی در جرم نیز همخوانی دارد. نتیجه به دست‌آمده با تحقیق رازقی (۱۳۹۱ ش.) در خصوص سرمایه اجتماعی در شهرسازی تا حدودی همخوانی دارد که در تحقیقات خود به این نتیجه رسید که سرمایه اجتماعی درون‌گروهی با برون‌گروهی متفاوت است و می‌تواند نتایج متفاوتی در افزایش جرم داشته باشد.

در فرضیه اول به بررسی پیامد منفی افزایش اعتماد اجتماعی در گروه مجرمان (سرقت) بر بزه‌کاری پرداخته شد که این

فرضیه در گروه سارقان مورد تأیید قرار گرفت و تفاوت معنی‌دار آن نیز در جرم سرقت مشاهده گردید. در خصوص جرم سرقت اعتماد اجتماعی بالایی بین مجرمین (۳/۲۴) مشاهده گردید که در مقایسه با افراد عادی (۳/۱۲) بیشتر است و با تحقیق طالب‌زاده و حقیقتیان (۱۳۹۱ ش.) در خصوص رابطه سرمایه اجتماعی با میزان جرم در شهرکرد که به این نتیجه رسیدند بین سرمایه اجتماعی و میزان ارتکاب جرم در آینده رابطه وجود دارد، منافات دارد و دیدگاه‌های نظری Coleman، Fukuyama و Putnam را در این خصوص رد می‌کند، زیرا اعتماد اجتماعی بالا بین مجرمین سرقت اثر کاهنده‌ای بر این جرم در سطح شهر کرج نداشته است و اعتماد اجتماعی این گروه در مقایسه با افراد عادی بیشتر است و نتوانسته منجر به کاهش جرم شود. به این معنی که افزایش اعتماد اجتماعی در گروه سارقان، ارزش‌های آن خرده‌فرهنگ را در میان اعضا آموزش می‌دهد که می‌تواند در تضاد با ارزش‌های جامعه باشد و اعتماد اجتماعی بالا در میان اعضای گروه منجر به همبستگی درون‌گروهی و استفاده از رفتارهای کجرو یادگرفته‌شده در گروه علیه هنجارهای جامعه گردیده است.

در فرضیه دوم نیز به بررسی پیامد منفی افزایش حمایت اجتماعی در گروه مجرمان (سرقت) بر بزه‌کاری پرداخته شد. این فرضیه هم مطابق آزمون‌های آماری مورد تأیید قرار گرفت. هرچه میزان حمایت اجتماعی در میان افراد گروه مجرم جهت کمک به یکدیگر در ناراحتی‌ها و مشکلات، در قرض گرفتن پول از یکدیگر، در کنار یکدیگر بودن و احساس مفید بودن در گروه بیشتر باشد، همبستگی درون‌گروهی بیشتر شده و منجر به پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی گروهی بر سرمایه اجتماعی عمومی می‌گردد، در نتیجه منجر به افزایش بزه‌کاری می‌شود. در خصوص جرم سرقت حمایت اجتماعی بین مجرمین (۳/۱۳) است که درصد بالای آن را در مقایسه با افراد عادی (۲/۹۶) نشان می‌دهد که با تحقیق دلپسند و علی‌ایار (۱۳۹۱ ش.) در خصوص حمایت اجتماعی و جرم در شهر ایلام که به این نتیجه رسیدند با افزایش میزان حمایت اجتماعی احتمال ارتکاب جرم کاهش می‌یابد، منافات دارد و

مثبت سرمایه اجتماعی به آثار منفی یا به تعبیر او بخش تاریک سرمایه اجتماعی نیز اشاره می‌کند. بر اساس نظریه تعاملی کاهش سرمایه اجتماعی باعث افزایش جرم و بزه‌کاری شده و سپس افزایش جرم و بزه‌کاری در یک محل باعث ضعیف‌تر شدن پیوندها و فرسایش سرمایه اجتماعی می‌گردد. وفق نظریه پویایی و سرمایه اجتماعی می‌توان گفت در صورت افزایش شبکه‌های ارتباطی بین افراد بده بستان‌های عاطفی میان فرد و سایر اعضای جامعه افزایش یافته و از این رو روحیه همبستگی اجتماعی و اعتماد افزایش می‌یابد که این امر منجر به کاهش جرم و جنایت در جامعه می‌شود. از آنجا که اعتماد اجتماعی و حمایت اجتماعی از متغیرهای سرمایه اجتماعی هستند پس بین نظریات جرم‌شناسی بیان شده در این تحقیق با پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی در گروه مجرمان تأثیر معنی‌داری وجود دارد. طبق نتیجه به دست‌آمده در تحقیق سرمایه اجتماعی در گروه سارقان (۳/۲۱) در مقایسه با افراد عادی (۳/۱۸) بیشتر است و سرمایه اجتماعی بالا در خصوص جرم سرقت اثر کاهنده‌ای بر این جرم نداشته است و در گروه بزه‌کاران (۳/۰۷) در مقایسه با افراد عادی (۳/۱۸) اختلاف چندانی مشاهده نمی‌شود که می‌توان دلیل آن را سرمایه اجتماعی منفی و یا پیامد منفی سرمایه اجتماعی گروهی دانست. از این رو توجه به روی دیگر سرمایه اجتماعی که به تعبیر نگارنده سرمایه اجتماعی منفی است، حائز اهمیت می‌باشد. در واقع این نوع سرمایه موجود بین گروه‌ها، یک سرمایه اجتماعی درون‌گروهی است که هرچه سرمایه اجتماعی در گروه مجرمانه و باندهای خلاف بیشتر باشد، میزان جرم در آن جامعه افزایش خواهد یافت. این نظر با نظریه پیوند افتراقی در جرم نیز همخوانی دارد و آن را توجیه می‌کند.

نتیجه‌گیری

هرچه سرمایه اجتماعی در جامعه افزایش یابد، میزان جرائم به همان نسبت کاهش می‌یابد، اما افزایش همین سرمایه در بین شبکه‌های خلاف‌کارانه و محله‌هایی با میزان جرم زیاد می‌تواند

دیدگاه نظری Paxton را در این خصوص رد می‌کند، زیرا حمایت اجتماعی بالا در گروه مجرمین خصوصاً سرقت، اثر کاهنده‌ای بر این جرم نداشته است.

۲. جمع‌بندی و تطبیق یافته‌های تجربی با نظریه‌های

جرم‌شناسی: نتایج مطالعات انجام‌گرفته تاکنون نشان می‌دهد که رابطه معنی‌داری بین میزان سرمایه اجتماعی و جرائم وجود دارد. چارچوب نظری تحقیق ملهم به آرای Bourdieu, Putnam, Fukuyama و Coleman در خصوص سرمایه اجتماعی و نظریات جرم‌شناسی و تحقیق تجربی صورت گرفته است. با توجه به چارچوب نظری و میدانی می‌توان به این نتیجه رسید که سرمایه اجتماعی می‌تواند نقش متفاوتی در کاهش و یا افزایش جرم داشته باشد. به عنوان مثال هرچه سرمایه اجتماعی در جامعه افزایش یابد، میزان جرائم به همان نسبت کاهش می‌یابد، اما افزایش همین سرمایه در بین شبکه‌های خلاف‌کارانه و محله‌هایی با میزان جرم زیاد می‌تواند به تشدید جرم بینجامد. این امر با نتایج به دست‌آمده توسط زارع شاه‌آبادی و ترکان (۱۳۹۱ ش.) و Saugert و همکاران (۲۰۰۲ م.) همسو است. وفق نظریه فرایند و سرمایه اجتماعی می‌توان گفت که اگر روابط موجود در بین مردم از نوع مثبت و گرم باشد، مردم می‌توانند از عهده مسائل اجتماعی برآیند، اما اگر این روابط منفی و مخرب باشند مردم را با مشکل مواجه ساخته و جرم و جنایت را در جامعه افزایش خواهند داد، به این معنی که هرچه میزان همیاری و مشارکت میان افراد بالا رود، میزان جرم افراد کاهش می‌یابد. این یافته در راستای نظریات Coleman و Putnam و همسو با نتایج تحقیقات چلبی و مبارکی (۱۳۷۳ ش.) می‌باشد. نظریه توسعه و سرمایه اجتماعی بر این اساس است که آن نوع سرمایه اجتماعی برای فرد مفید است و باعث جلوگیری از ارتکاب جرم می‌گردد که از طریق رابطه با افراد به هنجار و عادی جامعه به وجود آمده باشد، در غیر این صورت فرد با ایجاد رابطه با افراد کجرو و مجرم، اگرچه سرمایه اجتماعی لازم را به دست می‌آورد، اما این نوع سرمایه نامطلوب بوده و منجر به کجروشدن فرد خواهد گردید. Putnam در کنار آثار

حد یک گمان و فرضیه است، پیشنهاد می‌شود جهت نتیجه‌گیری دقیق‌تر و اثبات این فرضیه (سرمایه اجتماعی درون‌گروهی منفی) پژوهش دیگری به صورت جزئی‌تر و جداگانه در سطح استان و شهرکرج انجام پذیرد.

- پیشنهاد می‌شود علاوه بر روش آماری از روش‌های کیفی نیز جهت مصاحبه با پرسش‌شونده‌ها استفاده شود تا ظریب خطای پاسخگویی کمتر گردد. ممکن است محکومین به دلیل عدم آشنایی به سؤال‌ها و بی‌سوادی و... پاسخ‌های بی‌فایده‌ای دهند، از این رو مصاحبه در کنار پرسشنامه می‌تواند در دقت پاسخگویی مفید باشد.

مشارکت نویسندگان

یلدا ایرانپور: تدوین مقاله و جمع‌آوری منابع.
عباس شیرینی: بازبینی اصلاح و تجزیه و تحلیل داده‌ها.
شادی عظیم‌زاده: ویرایش مقاله.
مجتبی فرح‌بخش: مشاوره مقاله.
نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

به تشدید جرم بینجامد، بدین صورت که رابطه علی میان آن دو ممکن است به هر دو جهت جریان یابد، یعنی هم در جهت کاهش سرمایه اجتماعی مؤثر باشد و هم در ایجاد بزه‌کاری‌های اجتماعی نقش داشته باشد. از این رو نتایج تحقیق نشان داد افزایش سرمایه اجتماعی در گروه‌های مجرمانه (سرقت) بر اساس دو مؤلفه اعتماد و حمایت اجتماعی که از شاخصه‌های سنجش سرمایه اجتماعی در این تحقیق می‌باشند، بر بزه‌کاری پیامد منفی دارد، اگرچه افزایش سرمایه اجتماعی در گروه عادی منجر به کاهش بزه‌کاری می‌شود.

از این رو پیشنهاد می‌شود:

۱- با توجه به آنکه سرمایه اجتماعی در گروه سارقان بر اساس دو مؤلفه اعتماد و حمایت اجتماعی بیشتر است و سرمایه اجتماعی در گروه مجرمان در کل اختلاف چندانی با گروه عادی نداشت، این نتیجه نشان می‌دهد که افزایش سرمایه اجتماعی منفی به تعبیر نگارنده یا سرمایه اجتماعی تاریک به تعبیر Putnam منجر به تقویت جرم و پیوندهای درون‌گروهی شبکه مافیایی و یا بزه‌کاری خواهد شد. از این رو توجه به سایر علل بزه‌کاری همچنان درخور توجه قرار می‌گیرد، از قبیل عوامل خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و...، لذا پیشنهاد می‌گردد با انجام پژوهش‌های متعدد با موضوعات فوق به نتایج کاربردی، جدید و عمیق‌تری نسبت به علل ارتکاب جرم در این شهر برسیم.

۲- پیامدهای مثبت افزایش و پیامدهای منفی کاهش سرمایه اجتماعی از سوی پژوهشگران مختلف به اثبات رسیده است. آنان سرمایه اجتماعی را اساس هویت، شناسایی و اعتبار جامعه می‌دانند. افزایش سطح بی‌اعتمادی در جامعه، کاهش سطح تعهد اجتماعی، پایین‌آمدن میزان مشارکت‌های اجتماعی و افزایش آسیب‌های اجتماعی معلول کاهش سرمایه اجتماعی است، لذا با شناسایی عوامل رشد سرمایه اجتماعی مثبت در جامعه، می‌توان در راه کاهش جرم و جنایت قدم برداشت، اما نباید بحث سرمایه اجتماعی منفی را به تعبیر نگارنده نادیده گرفت.

۳- سؤالات پرسشنامه، گویه‌های سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و برون‌گروهی را توأمان دارد، لذا نتیجه‌گیری صورت گرفته در

References

1. Field J. Social Capital. Translated by Ghaffari GH-R, Ramezani H. Tehran: Kavir; 2017.
2. Heidarnejad A, Ghanbari Q, Safipour M. Study of the Relationship between Family Social Capital and Youth Delinquency (Case Study: Zahedan City). *Female Police*. 2015; 9(22): 78-94. [Persian]
3. Fine B. Social Capital versus Social Theory: Political Economy and Social Science at the Turn of the Millennium. London: Routledge; 2000.
4. Paxton P. Social Capital and Democracy: An Interdependent Relationship. *American sociological review*. 2002; 67(2): 254-277.
5. Shabani M. Youth Social Capital in Iran. *Iranian Journal of Sociology*. 2009; 10(3): 57-84. [Persian]
6. Fukuyama F. The end of order-social capital and its preservation. Translated by Tusli GH-A. Tehran: Iranian Society; 2000.
7. Rose D, Clear T. Incarceration, Social Capital and Crime: Implications for Social Disorganization Theory. *Criminology*. 1998; 36(3): 441-480.
8. Sabatini F. Social Capital, Labour Precariousness and the Economic Performance, an Empirical Assessment of the Strength of Weak Ties in Italy. Working Paper. 2005; 26: 2-37.
9. Haghshenas M. The concept of social capital and its dimensions. *Hadith of Life*. 2015; (27): 6-10. [Persian]
10. Putnam R. Democracy and Civil Traditions. Translated by Delfrooz MT. Tehran: Sociologists Publishing; 2001.
11. Putnam R. Enjoyed society, social capital and public life. Translated by Khakbaz A, Pouyan H. Tehran: Shiraz; 2005.
12. Asanloo A, Bagheri B, Heidarnejad A. Comparison of the amount of social capital in addicted and non-addicted youth. *Addiction Research on Substance Abuse*. 2012; 6(24): 85-94. [Persian]
13. Kazemi Shoa M, Zandipour T. Multifaceted treatment (biological, psychological, social) of heroin abusers. *Journal of Addiction Research*. 2004; 2(6): 97-114. [Persian]
14. Turner H. Modern Theories of Sociology. New York: Springer Science + Business Media, LLC; 1988.
15. Razegh N. Sociological explanation of the impact of social capital on crime. *Quarterly Journal of Criminal Research*. 2013; 8(3): 9-36. [Persian]
16. Bourdieu P. The Forms of Capital. In *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Edited by Richardson J. New York: Greenwood Press; 1986. p.241-258.
17. Ozden O. Does social Capital deter youth from cheating, alcohol use and violence in Turkey. *Journal of Criminal Justice*. 2008; 36: 403-415.
18. Krishna A, Shrader E. Social Capital Assessment Tool. Washington D.C.: Conference on Social Capital and Poverty Reduction, the World Bank; 1999.
19. Biro A. Culture of Social Sciences. Translated by Sarukhani B. Tehran: Kayhan; 1988.
20. Putnam RD. Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*. 1995; 6(1): 65-78.
21. Coleman JS. Social capital in the creation of human-capital. *American Journal of Sociology*. 1994; 94: S95-S120.
22. Siegle LJ. *Criminology Theories, Patterns and Typologies*. Wadsworth, Adivision of Thomson Learning, Inc. 2001;